TENTAMEN MEDICUM

INAUGURALE,

DE

MENORRHAGIA.

5

TENTAMEN MEDICUM INAUGURALE,

DE

MENORRHAGIA:

QUOD

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, S. S. T. P.

Academiae Edinburgenae Praefecti.

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

ROBERTUS FORRESTER,

HIBERNUS.

SOCIETAT. HIBER. MED.

NEC NON

SOCIETAT. CHIRURGO-PHYSICÆ SOCIUS.

Ad diem 12 Septembris, hora locoque solitis.

Edinburgi:

CUM PRIVILEGIO.

TYPIS GEORGII MUDIE ET FILII.

1795.

Sick nature blaſting and to heartleſs woe,
And feeble deſolation ; caſting down
The towering hopes, and all the pride of man,
——————— you pitying ſaw ;
To infant weakneſs, ſhrunk the warrior's arm;
Saw the deep racking pang, the ghaſtly form,
The lip pale quivering, and the beamleſs eye
No more with ardour bright!

THOMSON'S SEASONS, SUMMER.

TENTAMEN MEDICUM

DE

MENORRHAGIA.

PLEROSQUE inter auctores convenit mensium fluxum saluti feminæ generique humano propagando imprimis necessarium. Nonnulli tamen sunt quibus hæc sententia fundamento lubrico niti videtur; Junkerius enim se feminas quasdam vidisse dicit, quibus menses nunquam apparuerunt. Idem feminis Brasiliensibus accidisse fertur. Linnæus memorat feminas

minas Laplandicas ſemel tantum in anno menſtruari; imo quaſdam, quibus nunquam apparent menſes, et nihilo ſecius utraſque bona valetudine frui, addit autem illas ſemper eſſe ſteriles. Utcunque ſit, noſtro in cœlo, ex menſibus retentis vel ſuppreſſis, multi morbi pernicioſi oriuntur. Medici magni nominis negant ſe, niſi cum menſes prius prodiiſſent, graviditatem accidere unquam vidiſſe. Vix opus eſt ut menſes ſint rubri coloris, ſatis videtur ſi humor ſeroſus fluat.

Sententiæ variæ à celeberrimis Phyſiologis in medium prolatæ ſunt ut explicent ex quibus cauſis menſes pendeant, has tantum obiter attingam, quoniam Anatomici ex quo ſanguis menſtruus fluat, inter ſe parum conſentiunt. Nonnulli è vagina, alii rectius, me judice, ex utero provenire contendunt. Quidam præterea ex venis, alii ex arteriis fluere affirmant. Sententia autem à peritiſſimis Artis Medicæ uſurpata, inter eos à

celeberrimo

celeberrimo Monro, qui ſanguinem ex arteriis in ſuperficie interna uteri ſparſis ejici contendit, longe fide digniſſima videtur.

Quidam ex priſcis philoſophis menſium fluxum Lunæ potentiæ in corpore muliebri imputârunt, neque liquet quis primus hypotheſeos hujus auctor fuit. Quibuſdam placuit (hujus inventi utilis, ut iis, temporibus illis caliginoſis viſum eſt, Aſclepiadi, aliis Eriſiſtrato,) honorem tribuere. Menſes humori acri fermentanti in genitalibus ipſis ſecreto, ut fit in lue venerea, à compluribus attributi fuerunt. Poſtquam autem œconomia animalis melius explicata eſt, hæc ſententia, æque ac multæ aliæ, ex toto deſuevit; patet enim obſervationibus evidentiſſimis, feminas certo die huic fluxui non obnoxias, quod alio pacto haud potuiſſet fieri, ſi Lunæ quid potentiæ ni eum fuiſſet; ad hoc, feminæ huic fluxui,

omnibus

omnibus temporibus, et in quaque regione terrarum orbis, æque ſunt obnoxiæ *.

Quod ad fermentum acre in utero ſitum attinet, id ſemper fruſtra quæretur, ubi nihil niſi ſucci blandi mucoſi, et ubi Venus, quæ omnes hos ſuccos expellit, menſtruorum profluvium nec auget nec minuit; feminæ enim negant, hoc tempore, partibus dolentibus languidiſque, ſe appetitum veneris auctum habere.

Paucis abhinc annis Doctor Emmet ſententiam inuſitatam in medium protulit, ait ſolito plus ſanguinis feminarum naturalibus venerem appetentium derivari, et hunc ſanguinem venis recurrentibus haud facile exceptum, partim in vaſa ſuper internam uteri ſuperficiem ſparſa infundi, ibique copioſé collectum, utero ſtimulum præbere, uteroque ſe contrahente, effundi. Præter errorem anatomicum, ait Monro, in quem hic

* Audi prælect. eximii Duncan.

hic vir ingeniosus sectatoresque ejus inciderunt, positiones suas non satis probando, multa alia huic sententiæ obstant*. Si vera esset, menses, qui certis temporibus apparent, tam constanter, ut quotidiana observatio probat, non fluerent. Si ex libidine, venerisque appetitu penderent, foret, ut feminis magnopere debilitatis, adeoque pravis cupidinibus plerumque carentibus, se rarissime ostenderent.

Patroni strenui, post Galenum, plethoræ generalis, inter quos Friend et Boerhaavius, ad doctrinam firmandam summo ingenio nisi sunt, et noster celeberrimus Monro in eandem sententiam ivisse videtur. Doctrina plethoræ partialis, vel sanguinis topicæ congestionis, in locum plethoræ generalis subiit, quam Simpson eruditus in dubium vocavit†. Van Swieton hanc

* Audi prælect. celb. Monro.

† Vide Simpson on the Womb.

hanc ſententiam tenuiſſe, et Hallerus* non improbaſſe videtur, quamvis hic utraſque fieri potius credidit. Ex quo tempore, exiſtentia plethoræ topicæ, licet non prorſus probata, experimentis tamen celebris Wintringham veriſimilior reddita fuit; Cullenus eruditiſſimus doctrinam novam introduxit, hanc quam breviſſime dicam.

Conſtat experimentis Equitis Clifton Wintringham, denſitatem tunicarum, pro ratâ parte, venarum, ad eam arteriarum, in teneris, quam ætate provectis animalibus eſſe majorem †; ex quo conjici licet, renixum tranſitui ſanguinis ex arteriis in venas juventâ, quam ſenectute majorem; quam ob rem plethora arterioſa uſque ad mediam ætatem adeſt, arteriis autem perpetuò diſtentis, tandem earum denſitas contractioni cordis reſiſtere valet, hinc fit venarum plethora. Corporis evolutio

* Vide Elemen. Phyſiolog. Halleri.

† Vide Clifton Wintringham's Experimental Inquiry.

evolutio et incrementum; ex hoc plethoræ ſtatu, æque ac incrementum alicujus partis, ex impetu et copiâ ſanguinis ad eam delati una cum reniſu ſolidorum et vaſorum propter eorum capacitatem pendent. Quam ob cauſam (ut videtur) caput primum evolvitur, (majore copiă fluidorum ad id derivatâ) quibus rebus vaſa ejus denſitate ſuâ, ſanguinis impetui magis reſiſtere valent. Aortâ deſcendente totâ tandem evolutâ, fluida majore impetu per aortam deſcendentem in regionem uteri propelluntur, cui ſanguis ſtimulum præbet, hinc niſus hæmorrhagicus oritur, quo vaſorum ora dilatantur, et ſanguis ex utero effunditur.

Phyſiologi fruſtra, extempore Hippocratis uſque ad hunc diem, quare menſes ſtatis temporibus redeunt, ſumma ope deprehendere niſi ſunt. Haud facile exponitur, niſi conjicere liceat, vaſis uteri debilitatis et inde congeſtione inductâ, menſes ut antea ſemet oſtendant.

In

In regionibus calidioribus Aſiæ, Africæ, et Americæ, annum circiter decimum et ſæpe nonum plerumque matureſcunt puellæ, et quamvis in illis regionibus profluvium menſtruorum ſit minus copioſum, maturius tamen apparet. Intervallum hujus fluxus in omni regione penè idem, hinc diſcrimen inter ſingulas feminas non populum. In regionibus Auſtralibus, menſes alias feminas intervallo quindecim dierum; alias quinque vel ſex hebdomadum, adoriuntur. In hac noſtrâ regione ad ſeptentrionem magis ſpectante, menſes virginibus, ab anno decimo quarto ad decimum quintum, raro cis vel ultra, ſemet oſtendunt, et intra ſpatium triginta dierum, plus minuſve redeunt.

Menſium cauſa, ait Buffon*, eſt ſanguinis redundantia, et neceſſarió nutrimenti; ſymptomata enim hoc profluvium præcedentia, nempe calor, tenſio, dolor, non ſolum in partibus ipſis,

* Vide Buffon's Natural Hiſtory.

ſis, ſed etiam in proximis, totidem repletionis ſunt ſigna. Nimiam ſanguinis copiam etiam demonſtrant, mammarum tumor, areola circum eas obſcurior, oculi hebetes, et in cavis ſe condentes, genarum rubor, capitis dolor, totiuſque corporis laſſitudo*.

Quod ad uſum et cauſam menſium attinet, inter auctores haud quaquam convenit. Antiqui, æque ac major pars recentiorum, eos ad fœtum nutriendum deſtinari exiſtimârunt; huic tamen opinioni multum objicitur, quod non meum eſt inveſtigare. Ad inceptum igitur redeam, morbum ſcilicet, quem menſium nimia profuſio gignit, tractare, qui morbus à Culleno erudito ſic definitur.

"Dorſi, lumborum, ventris, parturientium "inſtar dolores; menſtruorum copioſior, vel "ſanguinis è vagina præter ordinem fluxus."

* Vide Buffon's Natural Hiſtory.

HISTORIA MORBI.

Menſium fluxus ſæpius rediens, diutius durans, ſolito copioſior, quam cæteris temporibus in eadem feminâ, morbidus habendus* eſt. Quoniam pleræque feminæ, ut ſupra memoravimus, variationibus non ſolum ſpatii, verum etiam copiæ menſium obnoxiæ; ob eam rem, morbidi non ſunt habendi, niſi gradu immodico fluant, diu permaneant, debilitatemque manifeſtam inducant.

Si menses copiâ ſolito majore fluant, et dolor capites vertigo, dyſpnœa, horror, dorſi, lumborum dolor, pulſus frequens, ſitis præcedant, tum immodici ſunt habendi. Cum, ex ſignis ante dictis, facies palleſcit, pulſus vix percipitur, inſolita laſſitudo exercitatione minimâ, dorſum ſitu

* Vide Cullen's Firſt Lines, p. 11. vol. iii.

ſitu erecto dolet, extremitates ſæpe frigeſcunt, et pedes veſperè œdematoſo tumore afficiuntur, tunc inferre licet fluxum menſium immodicum fuiſſe, jamque debilitatem perniciosam adeſſe.

Hanc debilitatem etiam demonſtrant anorexia, nauſea, vomitio, et alia dyſpepſiæ ſigna, cordis palpitatio, animi deliquium frequens, præſertim ex levibus cauſis ſubito oblatis. Talem plerumque decurſum et finem habet hic morbus, ubi inveteraverit; pauca tamen ab auctoribus memoriæ prodita ſunt, ubi fluxus menſium tam immodicus et ſubitaneus fuit, ut prius, rebus in pejus ruentibus, ægra infelix è medio ſublata ſit, quam medicus ferre ei auxilium potuit, cujus duo aut tria exempla triſtia egomet vidi.

Quamvis debilitas nondum eò proceſſerit, ut hæc mala ſigna creet, leucorrhœa tamen nonnunquam ſubit, quæ nihil aliud niſi menorrhiæ

ſpecies

ſpecies videtur*. Leucorrhœa interdum eoſdem effectus ac menorrhagia edit, modica tamen, et tantùm levi menorrhagiæ gradu ſtipata, ſæpe diu, ſine ullo debilitatis periculo, durare poteſt; hinc mihi videtur, hunc fluxum, niſi copioſiſſimus ſit, diuque maneat, inſignem debilitatem non creare.

DIAGNOSIS.

In diagnoſi inſtituendâ oportet, niſi in errorem incidere vellemus, inter menorrhagiam et menſes in ſtatu naturali accuratè dijudicemus. Copia ſanguinis menſtrui, in diverſis feminis, et etiam in eâdem feminâ diverſis temporibus, præſertim circa ortum et finem, multum differt. Dictum eſt ante, menſes intra ſpatium triginta dierum plus minuſve redire; reſtat memorare, copiam ſanguinis ſingulis vicibus excreti, ab quatuor ad ſex

* Audi Prælect. Celeb. Gregor.

ſex uncias, computatam eſſe. Ex hac lege tamen, valetudine feminæ ad huc integrâ, multa excipiuntur.

Recte dici non poteſt, menſibus ſpatio duarum vel trium hebdomadum ſemet oſtendentibus, vel etiam unciis paucis ſolito copioſioribus, dum ſanitate fruatur, feminam menorrhagiâ laborare. Hiſce omnibus inter ſe collatis, vix fieri poteſt, ut regulam certam de reditu, duratione, et copia menſium, conſtituamus; hinc, me judice, habitus ægræ corporis, morbi prægreſſi cum multis aliis in hiſtoriâ memoratis, ſat erint ad morbum adeſſe monſtrandum.

CAUSÆ REMOTÆ.

Cauſæ remotæ ad duo capita referantur, nempe, quæ uteri vaſorum actionem augent, vel minuunt. Ad primum pertinent, quæ actionem

totius

totius corporis augent, ut diæta nutriens, ſuppreſſæ evacuationes ſolitæ, vita ſedentaria. Huc etiam referuntur agitatio vomitûs, ebrietas frequens, pathemata animi incitantia, exercitatio vehemens, alvus dura, venus nimia. Ad ſecundum pertinent cauſæ vaſa uterina laxantes et debilitantes, ſcilicet, cubicula calida, balneum tepidum, theæ et coffeæ uſus immodicus, evacuationes nimiæ, frequens partus et abortus, &c.

CAUSA PROXIMA.

Hæmorrhagiæ, à Culleno celeberrimo, ad congeſtionem topicam eodem tempore cum plethora occurrentem referuntur, et ſummo ingenio hujus morbi decurſum, ſecundum evolutionem organorum diverſorum, inveſtigat. Huic cauſæ, judicio noſtro, merito attribuit cur epiſtaxis maturè apparet. Forſan conjicere licet hæmoptyſin ex ſimili cauſa oriri.

In

In fœtu, pulmonem officio cor, et aliud naturæ artificium ex magnâ parte funguntur, et quidem, compluribus annis poſt partum, ad plenum incrementum non acceſſerunt. Hinc, ut hæmorrhagiæ raro occurrunt, niſi in organo ex toto evoluto, hæc ſpecies hæmorrhagiæ hæmoptyſis appellata, epiſtaxin plerumque excipiet. Ambigitur necne hanc doctrinam morbo de quo nunc agitur applicemus; namque fluxus menſtruus, naturâ uſui maximi momenti deſtinatus, morbus haudquaquam habendus. Quodammodò tamen tempus quo menſes fluunt explicabit. Hoc non accidit donec uterus majorem ſanguinis copiam quàm ſat eſt ad nutriendum accepit; hinc fortaſſe, propter ſtructuram ejus peculiarem, copiam abundantem effundit.

Omnibus his ritè perpenſis, facile inferamus, ſi actio uteri augeatur, vel aucta actione ſyſtematis, vel cauſis in hoc organum agentibus, fluxum menſtruum auctum iri, et diutius pro-

tractum, hunc morbum geniturum esse. Ex hoc facile intelligitur actio causarum remotarum, quæ, actionem vasorum systematis augendo, hunc morbum excitant.

Quod ad hunc morbum à causis remotis capitis secundi inductum pertinet, haud difficile est positu, utero sano, vasa ejus, fluidis suis pro ratâ parte effusis, semet contractura, hac autem contractione aliqua causâ impeditâ, fluxum esse perrecturum. Aliquid huic simile in membro amputato videri potest. Côrpore sano, hæmorrhagia, vasis semet contrahentibus, spontè sistit; corpore autem enervato, vi systematis ad hanc contractionem non valente, sanguis fluet, donec, astringentibus externè applicatis vel tonicis exhibitis, quæ vires systematis augeant, impediatur.

PROGNOSIS.

PROGNOSIS.

Si judicium rectum de eventu hujus morbi faceremus, causis remotis et earum actioni animum advertere oportet. Si hæmorrhagiæ speciem *activam* vulgo dictam creent, inferamus periculum majus immenere, et opem medici magis necessariam. Si morbus sit chronicus, aut causis debilitantibus inductus, periculum minus erit, quamvis spes sanandi, pro ratâ parte minus. Si ægra multum enervetur, et morbus sæpe redierit, eventus anceps erit. E contrario, morbo recente, si ægra vigeat, spes est eventum faustum futurum. Copia sanguinis, ex magna parte, judicium etiam diriget. Quo major sanguinis copia, eo infilicior prognosis erit, quoniam hac re totum corpus magis enervatur, et vasa in hac morbida actione diutius tenentur. Hæmorrhagiæ species, ex schirro, cancro, aut uteri polypo, plerumque, si non semper, artem eludit; nihilominus remedia in his vitiis præscripta exhibeantur.

RATIO MEDENDI.

In hoc morbo tractando, operationi causarum remotarum attentionem dirigamus oportet, sive auctam uteri vasorum, sive totius systematis actionem concitaverint. Omne huic actioni favens vitandum. Motus musculorum reditum sanguinis venosi accelerando, facit ut cor se celerius contrahat; hinc sanguis in varias partes corporis, et necessariò in uterum, majore copia propelletur, vasa uterina in contractiones validiores consitabuntur, et sanguinis fluxus erit copiosior. Exercitatio omnis generis tunc vitanda, præsertim quæ situm erectum exigit; his enim rebus, sanguis majore copiâ per aortam descendentem defertur. Oportet ægra situm recubantem teneat, duro in lecto frigido aëri exposito cubat, omnesque violentes animi affectus fugiat. Cibo nec stimulante, nec plethoræ favente, uti debet; ex oleribus maxime constet; liquores

omnes

omnes fermentati cane pejus et angue fugiendi. Cavendum eſt etiam mitibus laxantibus, nempe cryſtallis tartari, oleo Ricini, floribus ſulphuris, &c. ne fæces canalem alimentarium irritent. Ad ſanguinis impetum minuendum, frigus corpori externè applicatum à quibuſdam præſcriptum eſt, et optimo fructu in Noſocomio Regio exhibitum interdum vidimus.

Quod ad venæſectionem attinet, Culleno viſum eſt, hoc morbo, dorſi doloribus parturientium dolores referentibus, ſtipato, fluxu eodem tempore copioſo, unà cum pyrexiâ, tum venæſectionem in brachio conducere, quamvis non ſemper neceſſariam. Profectò morbum non ſemper ſanat, et nonnulli exiſtimant eâ re frequentius redire. Timendum eſt etiam ne imbecillitatem magnam inducat, et hinc hydropi aut alii morbo debilitanti originem præbeat.

Conſenſus

Consensus inter uterum et mammas diu à Physiologis observatus est. Hippocrates, quamvis forsan nihil tale erat ei in animo, cucurbitularum applicationem mammis valde commendat; verba sunt hæc. "Mulieris menses cohibere si "velis, cucurbitam quàm maximàm mammis ap-"pone." Noster eruditissimus Professor Doctor Home, in suis experimentis clinicis, narrat exempla duarum mulierum, in quibus, hoc, aliis remediis diu frustra exhibitis, cum fructu tentatum est. Idem in hæmatemesi utile etiam invenit; potens quidem remedium, et plus prodesse quàm vulgo crediter, putat *.

Emetica efficacissima in hæmorrhagiâ sanandâ habita sunt, præcipuè à Doctore Bryan Robinson. Cullenus quoque in nonnullus exemplis utilia comperit.

Epispastica à nonnullis auctoribus meritò multum commendata sunt. Cullenus hæc vi stimu-

lante

* Vide Home's Clin. Exper.

lante præcipuè agere putat; oportet tamen alias vires habeant, aliter tam utilia in peripneumoniâ aliisque phlegmasiis non inveniremus. Forsan in his morbis irritationem tollendo agunt; et licet conjicere simili modo agere in morbo de quo nunc agitur.

Opium in menorrhagiâ sanandà multum laudatur. Procul dubio irritationem systematis minuendo, morbus per aliquid tempus suspendatur, et intervallo corpus pristinum vigorem recuperet. Supervacuum nunc esset opium stimulans an sedans inquirere; sat erit scire, quòd in menorrhagia à scriptoribus optimis imprimis utile compertum fuit, scilicet cum menorrhagia passiva est.

Applicationes topicæ in hoc morbo sæpe profuerunt, quales frigida aqua pura, vel aceto mixta, et pelvi vel lumbis cum pannis linteis applicata.

Balneum

Balneum frigidum topicum in utero laxato cum fruge exhibitum eſt; ſed hiſce omnibus palmam facile præripiunt clyſmata frigida. Quamvis in uterum injicere difficile ſit, injectiones tamen in vaginam haud raro profuêre. In hoc conſilium, aquâ purâ in qua paululum aluminis, vel ſacchari ſaturni ſolutum fuit, uti poſſumus. His quoque addenda ſunt aſtringentia interna, uti preparata ferri, ex metallis; ex vegetabilibus, gummi kino, catechu, cortex quercûs, uva urſi, &c.

Nequaquam ſilentio prætereundum eſt remedia tonica, ut exercitatio lenis, cortex Peruvianus, Anguſtura, Soimida, &c. in pulveris forma, vel menſtruo ullo grato capta.

F I N I S.